נושאים באגרות הראי"ה

תפילה

20 אגרות · כרכים א', ב', ג', ד'

הנושא בקצרה, הנושאים המרכזיים שבו ומה מלמדות האגרות,

ורשימת כל האגרות שבנושא עם תקציר קצר (גרסה מקוצרת, בלי נוסח האגרות)

igrot.shlomo-aviner.net

הנושא בקצרה

האגרות על התפילה עוסקות פחות בעיון ויותר בחיים: בקשה שעשרה תלמידי חכמים יתפללו ליד הכותל המערבי (כרך א', אגרת כד), תעניות ציבור בעת צרה (כרך א', אגרת קכא; כרך ד', אגרת אקמ), ובתי כנסת במושבות ובערים החדשות (כרך א', אגרת רלג; כרך ב', אגרת תקמז).

הרב קוק דואג שבכל מקום יישוב יהיה "איזה בית מכובד, שיהי' קבוע לתפילה" (כרך א', אגרת רלג), ושיהיה בכבוד שמים. ובשאלות של נוסח התפילה הרב קוק משיב מתוך המקורות (כרך ד', אגרת ארמח).

תפילה בעת צרה

בעת צרה פונים אל הרב קוק כדי לארגן תפילה ותענית. הרב קוק מצטרף, אבל מקפיד שהדבר ייעשה בהסכמת גדולי הדור ובאחדות.

כרך א', אגרת כד: לרב מרדכי טוקצינסקי: הרב קוק מעביר בקשה מרוסיה שעשרה בני תורה יתפללו ליד הכותל המערבי על זוג שיזכה לבנים, על אבי המבקש, ועל יהודי פוניבז' הנרדפים.

"ע"כ אחשוב שמרוצה יהי' המבקש, שיתפללו עשרה ת"ח מהישיבה"

כרך א', אגרת קכא: לרב אהרן קצנלנבוגן: הרב קוק מסכים להצעה לגזור תענית ציבור כללית בגלל השבר החומרי והרוחני של העם, ובארץ ישראל פועלים לפי עצת הזקנים, ובראשם ר' שמואל סלנט.

"כמה נשבר לבי לשברי שברים, על שבר בת עמנו הגדול כים, השבר החמרי וביותר הרוחני"

כרך ד', אגרת אקמ: לחפץ חיים ולרב חיים עוזר גרודזנסקי: הרב קוק מצטרף לתענית הציבור בערב ראש חודש אלול ויפרסם אותה בארץ, ומבקש שיזהירו את עסקני 'אגודת ישראל' בארץ ממחלוקת ומלשון הרע.

"שיזהרו ממחלוקת, מלה"ר וביזוי ת'"

כרך ד', אגרת אשלא: לרב דוד צבי חן: הרב קוק מציע שבתפילתם על קבר רחל יאמרו שבע פעמים את מזמור יום רביעי, 'אל נקמות'.

בית הכנסת

כרך א', אגרת רלג: לוועד חדרה ולבני המושבה: עניין בית התפילה בחדרה מסובך ומבזה את כבוד שמים. הרב קוק מבקש לקבוע בית מכובד לתפילה יומית, ובפרט לשבתות ולמועדים.

"ותשימו מקום לד' באיזה בית מכובד, שיהי' קבוע לתפילה"

כרך ב', אגרת תיט: לד"ר ירמיאס: על בית הכנסת בחיפה. רב העיר, הרב ברוך מרקוס, הבטיח שלא תהיה בבית הכנסת נטייה רפורמית, ומצווה לחזק את ידי הבונים.

"ומצוה רבה היא לחזק ידי הבונים בכל בנין"

כרך ב', אגרת תקמז: לוועד תל אביב: מותר למכור את המגרש הישן שנועד לבית הכנסת ולבנות בית כנסת במקום מרכזי יותר, ובלבד שבמקום הישן לא יעמוד שימוש בזוי.

"כדי לכבד את הקודש, אדרוש, שיתנו עם הקונה"

נוסח התפילה וסגולותיה

כרך א', אגרת קלה: לר' יעקב, אב בית דין דרבנט: תודה על מחזור הפיוטים לספרדים עם הפירוש 'אהלי יעקב', שקיבץ את שירי הקודש הקדמונים.

"אשר קבץ את השירים היקרים משרי קודש הקדמונים, אשר היו פזורים זה בכה וזה בכה"

כרך ד', אגרת ארמח: למשורר י"ח לעוויט: הערות על הצעותיו לתיקון נוסח התפילה. אין להגיה 'תעלתנו' במקום 'תהלתנו' בברכת רפאנו, כי מקורה בירמיהו (יז יד).

כרך ב', אגרת שלו: לרב אריה לייב טרויב: הרב קוק מבקש את שם אמה של התורמת, כדי להתפלל לרפואתה, כי עניני תפילה מסוגלים יותר בשם האם.

"שעניני תפלה הם יותר מסוגלים בשם דאימא"

כרך א', אגרת קעה: לר' נפתלי אמסטרדם: המלצה על 'אסף נדחים' בירושלים, בית מחסה לזקנים העניים ביותר. הרב קוק מזכיר את מעלת תפילת העני.

"ותפילת עניים נכאי רוח כאלה כמה גדולה היא ונשגבה"

מה מלמדות האגרות

מקום קבוע לה'. בכל יישוב צריך בית תפילה מכובד, ומצווה "לחזק ידי הבונים" (כרך ב', אגרת תיט).

תפילה ואחדות. גם בתעניות הציבור הרב קוק מבקש להיזהר "ממחלוקת, מלה"ר וביזוי ת"ח" (כרך ד', אגרת אקמ).

כבוד הקודש. גם כשמוכרים מגרש של בית כנסת, דואגים שלא יעמוד שם שימוש בזוי (כרך ב', אגרת תקמז).

הרב שלמה אבינר על הנושא

הרב אבינר מביא את דברי הרב קוק בהקדמה ל"עולת ראיה": עיקר התפילה אינו להשיג את מה שהאדם רוצה, אלא להידבק ברצונו של מקום. ואם כן, מדוע אנו מבקשים? משום שה' חפץ חסד ורוצה

שהעולם יהיה מלא טוב, והמתפלל כואב על החיסרון שבעולם. ולכן, כתב הרב קוק, ראוי להתפלל לא רק על הדבר המבוקש, אלא גם שיתמלא בדרכים שה' רוצה בהן. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"שיחה בבית הכנסת" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: שיחה בבית הכנסת היא עבירה משולשת: בין אדם למקום, בין אדם לחברו ובין אדם לעצמו. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"""התפילה משעממת אותי""" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: שאלה ותשובה לבחור שהתפילה הארוכה משעממת אותו ואינה אומרת לו דבר. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"קושי התפילה בדורנו" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: הקושי של דורנו בתפילה אינו רק קושי של ריכוז, אלא חסרון ביכולת לבטא את מה שבעומק הנפש. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"כוונה בתפילה" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: קשה להתכוון בכל התפילה - ובאילו חלקים כדאי להתרכז. (מקור: מתוך ספרי הרב)

האגרות שבנושא

20 האגרות שבנושא, לפי סדר הכרכים, כל אחת עם תקציר קצר. הנוסח המלא - באתר ובחוברת המלאה

כרך א', אגרת כד הרב מרדכי טוקצינסקי · י"ג אלול תרס"ה – יפו

הרב קוק מעביר בקשה מרוסיה שעשרה בני תורה יתפללו ליד הכותל המערבי ביום מסוים: על זוג שיזכה לבנים, על אבי המבקש שיזכה במשפט, ועל יהודי פוניבז' הנרדפים. המבקש מתחייב לשלוח כסף להדלקת נרות ולמתפללים. הרב קוק מבקש לשלוח לשם כך עשרה מבני הישיבה.

כרך א', אגרת קכא הרב אהרן קצנלנבוגן · כ"ט אדר ראשון תרס"ח – יפו

הרב קוק מסכים להצעה לגזור תענית ציבור כללית בגלל השבר החומרי והרוחני של העם. בארץ ישראל פועלים לפי עצת הזקנים, ובראשם הגאון ר' שמואל סלנט, שמסכים רק אם הדבר יבוא מגדולי רוסיה: ר' חיים מבריסק, ר' אליהו חיים מלודז' וה'חפץ חיים'. הרב קוק מציע את ב' בסיוון לתענית.

כרך א', אגרת קלה הגאון ר' יעקב, אב בית דין דרבנט (כעת בירושלים) · ז' אייר תרס"ח – יפו

הרב קוק מודה על מחזור הפיוטים לספרדים עם הפירוש 'אהלי יעקב', ומשבח את כינוס שירי הקודש הקדמונים. הרב קוק מסרב לכתוב הסכמה מתוך ענווה, ומצרף הערות. בין היתר הרב קוק מציע לגרוס 'דגולה' במקום 'סגולה', ומבאר את שלושת יסודות התשובה: חרטה, עזיבה וקבלה להבא, ואת המשמעות של 'יעיד עליו יודע תעלומות'.

כרך א', אגרת קעה הגאון ר' נפתלי אמסטרדם · ה' כסלו תרס"ט – יפו

המלצה על המוסד 'אסף נדחים' בירושלים, בית מחסה לזקנים העניים ביותר, שאין להם כסף ולא זכות להתקבל לבתי מחסה אחרים. הרב קוק מצטט את הזוהר (בלק) על מעלת תפילת העני, ש'מעטפת' את כל התפילות. ר' שמואל סלנט העיד על ישרות הנהגת המוסד.

כרך א', אגרת רלג ועד חדרה ובני המושבה · י"ט מרחשוון תר"ע – יפו

עניין בית התפילה בחדרה מסובך ומבזה את כבוד שמיים. הרב קוק מבקש לקבוע בית מכובד לתפילה יומית, ובפרט לשבתות ולמועדים.

כרך ב', אגרת שלו הרב אריה לייב טרויב · כ"ג תשרי תרע"א – יפו

הרב קוק מדווח שחילק 25 רובל כסף מתרומת מרת מלכה האצעס לתלמידי חכמים בארץ, ומבקש את שם אמה כדי להתפלל לרפואתה, כי תפילה מסוגלת יותר בשם האם (זוהר; שבת סו ב).

כרך ב', אגרת תיט ד"ר ירמיאס · כ"ח אדר תרע"ב – יפו

על בית הכנסת בחיפה: הרב ברוך מרקוס, רב חיפה, תלמיד חכם וירא שמים, הבטיח שלא תהיה בבית הכנסת נטייה רפורמית. מצווה לחזק את ידי הבונים.

כרך ב', אגרת תקמז ועד תל אביב · ז' אייר (נשלח י"א סיון) תרע"ג – יפו

פסק: מותר למכור את המגרש הישן שנועד לבית הכנסת בתל אביב ולבנות בכסף בית כנסת במקום מרכזי יותר, שקרוב לכל השכונות החדשות. תנאי: במקום הישן לא יעמוד שימוש בזוי. עוד מזרז הרב קוק לבנות בית מרחץ.

כרך ב', אגרת תרי ד"ר אנגל, מנהל 'תחכמוני' · כ"ה תשרי תרע"ד – יפו

הוראות לשנת הלימודים: הרב קוק מתנגד לספרי הלימוד החדשים, שמנתקים את הילדים מלימוד התנ"ך המקורי, ושום ספר לימוד לא ייכנס בלי הסכמתו. הרב קוק מסכים ללימוד גרמנית כמקצוע רשות מהמחלקה הרביעית. הרב קוק משבח את חיזוק התפילה בציבור, ומבקש להכניס לתוכנית תפילות, פיוטים ושירי קודש.

כרך ב', אגרת תרמ הרב גדליה והרב חיים דוב (כנראה ממושבה בגליל) · כ"ט טבת תרע"ד – יפו

הרב קוק מצרף מאה פרנק מכולל סובאלק לר' א', אף שביקש יותר. הרב קוק שמח שהסירו את 'חרפת הגויים' – הבימה (כנראה בבית הכנסת). הרב קוק מצרף מכתב לוועד בעניין שכר הממונה ר' פ' סוקולוביץ.

כרך ב', אגרת תרנו הרב יונתן בנימין הלוי הורוויץ · י' שבט תרע"ד – יפו

כדאי לנסות לשוחח עם הברון רוטשילד בבואו, והרב קוק מבקש שהורוויץ יבוא או ישלח את הרב ידלר. הרב קוק שואל על ספר תורה לעתלית, ומספר שד"ר יפה אינו מתנגד למקווה שם, בתנאי שיהיה בפיקוחו. הבימה בזכרון יעקב סודרה כשורה.

כרך ג', אגרת תשפא בנו, הרב צבי יהודה · כ"ו מנחם אב תרע"ו – הרוגייט

הטיפולים נמשכים: מים, אמבטיות, מזרקות ושפשוף חשמלי. הרב קוק ישמח אם הרצי"ה ישתתף בספר השנה. האם הרצי"ה החל ללמוד שחיטה? מלונדון הוכרז עם רבנים תענית ציבור בערב ראש חודש אלול על צרות הזמן. 'חודש אלול... יהיה למעיין ישועה'.

כרך ג', אגרת תתל בנו, הרב צבי יהודה · י"ז סיון תרע"ז – לונדון

ועד הרבנים הכריז על כ' בסיון כיום התעוררות לישועת אחינו בארץ. הרב קוק תמה מדוע הרצי"ה לא שלח מברק. אשתו של מר קמחי נפטרה. מדוע הרצי"ה מקצר במכתביו?

כרך ד', אגרת אלא מלך בריטניה (ליום הולדתו) · (תר"פ)

בשובו מבית הכנסת הגדול בירושלים, שבו התפללו לשלום המלך, הרב קוק מוסר לו את רשמי התפילה וברכה מציון.

כרך ד', אגרת אקב חתנו יונה מירקין ובתו (בצירוף מכתב מאביו) · א' אייר תרפ"א

אביו כותב על ביקור קרובים ועל מינוי אביגדור למלמד בתלמוד תורה 'עץ חיים'. הרב קוק: הם מצטערים על עיכוב מכתבי צבי יהודה. השיבוש בעניין כ' בסיון נפל על ידי הכותב שטעה ונחפז; האסיפה הכריעה רק שאין להקפיד על קביעת התענית ביום ראשון, כי יש חולקים.

כרך ד', אגרת אקמ החפץ חיים (ר' ישראל מאיר הכהן) והרב חיים עוזר גרודזנסקי · י' מנחם אב תרפ"ב

הרב קוק מצטרף לתענית ציבור בערב ראש חודש אלול ויפרסם אותה בארץ. הרב קוק מבקש שיזהירו את עסקני 'אגודת ישראל' בארץ, הנסמכים עליהם, להיזהר ממחלוקת, מלשון הרע ומביזוי תלמידי חכמים.

כרך ד', אגרת אקמו הרב ש"י פינקלשטיין, בראונסוויל · י"א תשרי תרפ"ג

שבח לקונטרסיו בהלכה ובאגדה. בהלכה: האיסור לנשק בניו בבית הכנסת (ספר חסידים רנה) כולל גם קטנים, והרמ"א נקט 'אורחא דמילתא'; יש בזה גם עניין כבוד הרב, ואין להתיר לנשק בנים גדולים בבית הכנסת.

כרך ד', אגרת אקפג הנציב העליון, סר הרברט סמואל · (סיון תרפ"ג)

הרב קוק מגיש את סדר התפילה שהכין ליום הולדת המלך, ומביע נאמנות לממלכה, שהרב קוק מקווה שנועדה 'לצמיחת קרן ישועה לבית ישראל'.

כרך ד', אגרת ארמח המשורר ר' י"ח לעוויט · ה' אלול תרפ"ד - ניו יורק

הערות על הצעותיו: אין להגיה 'תעלתנו' במקום 'תהלתנו' בברכת רפאנו, כי מקורה בירמיה יז יד. 'רוב ממזירין פקחין' - אולי 'קפחין', כלשון 'מקופחין והולכין'. בברכת 'בצלם דמות תבניתו' אין צורך לתקן; לפי הרמ"ק 'תבנית' נעלה מצלם ודמות. וביאור דברי הר"ן בשבועת שומרים.

כרך ד', אגרת אשלא הרב דוד צבי חן, רב צ'רניגוב · ערב ראש חודש תמוז תרפ"ה

הרב קוק מציע שבתפילתם על קבר רחל יאמרו את מזמור יום רביעי ('אל נקמות') שבע פעמים, אולי עם תקיעות ושלוש עשרה מידות, 'לרומם כבוד שם שמים ולהשפיל קרנות זדים'; ואף שצריך לשים לב לשפלות הדור, 'נקמה במילתא גדולה היא' (ברכות לג א).